

8. apakšprojekts “Latviešu valodas apguve”

Dace Markus (Liepājas Universitāte)

KĀ RUNĀ PIRMSSKOLAS VECUMA BĒRNI LATVIJĀ?

Rīgā, 2020. gada 3. novembrī

Mērķis – ņemot vērā pašreizējo lingvistiski heterogēno situāciju Latvijas pirmsskolās un skolās, kā arī valsts valodas un jauno izglītības politiku, pēc iespējas plašāk izpētīt latviešu valodas apguvi t.sk. **pirmsskolas vecumā**

ATĻAUJAS. Iegūtas atļaujas no Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas, Datu valsts inspekcijas un Liepājas Universitātes datu aizsardzības speciālista lietot projektā izstrādātos vai piemērotos materiālus (informatīvā vēstule vecākiem; vecāku/audžuvecāku/aizbildņu piekrišanas forma; runāšanas prasmes vērtēšanas skala; latviešu valodas tests un tā vērtēšanas lapa; aptauja „Bilingvāls bērns un valodas vide”).

METODES UN MATERIĀLI

Izstrādāts un pārbaudīts jauns latviešu valodas prasmes tests 5–6 gadus veciem bērniem, lai konstatētu gatavību mācībām skolā latviešu valodā. Kurzemē, Latgalē un Rīgā veikti pirmsskolas vecuma bērnu valodas ieraksti **grupās ar latviešu un ar krievu** kā ikdienas valodu.

Bez JUMS nekas neizdotos!!!

Vissirsnīgākais paldies pirmsskolas izglītības iestāžu vadītājiem un audzinātājām par atsaucību, par atklātību, par iesaistīšanos pārrunās par problēmām, par atļauju pētniekiem veikt runas ierakstus!

Ļoti sirsnīga pateicība visiem vecākiem, kuri piekrita bērnu valodas pārbaudei un arī paši aizpildīja vecāku aptaujas anketas!

Ābols

		TRANSKRIPCĪJA		IZRUNA	IZRUNA
1.	ĀBOLS		Kas tas ir? Kādā krāsā ir ābols? Kā tu domā, kāds ir ābols? Kādi āboli tev garšo? Kur aug āboli?	Pareizi ☐	Nepareizi ☐

Citi piemēri

Arī sižetiski...

Bijām metodikas meklējumos, sākās darbs ar pirmajām studentēm

Dalībnieki

- Kopumā piedalījās 18, bet regulāri grupā strādāja 14 projekta dalībnieki (3 studentes pabeidza studijas, tagad strādā nākamās, socioloģe nomainīta sakarā ar bērna kopšanas atvaļinājumu).
- Pedagoģijas, valodniecības, logopēdijas, psiholoģijas, sociālo zinātņu speciālisti:
 - LiepU (10),
 - RTA (2),
 - LU MII (2).

Pirmajā VPP «Latviešu valoda» sanāsmē Rīgā, LU Mazajā aulā.

Pirmsskolas izglītības iestāžu teritoriālā izvēle

Kurzeme.....Rīga.....Latgale

Anonimitāte, tiklīdz runas ieraksti tiek analizēti un publiskoti.

Bērnu kodi atbilstoši starptautiskajiem standartiem,
piemēram:

Lat-Mon-G-5;8

Rus-Mon-B-6;1

Rus-Bil-G-5;11

Norise

1. Ierakstījām un analizējām to mazākumtautību bērnu runu, kuri apmeklē grupas ar latviešu valodu ikdienā (Rus-Bil), kuri apmeklē grupas ar krievu valodu ikdienā (Rus-Mon) un to bērnu runu, kuriem latviešu valoda ir dzimtā (Lat-Mon).
2. Mazākumtautību vecāku aptaujas anketu rezultāti vēl nav apkopoti.
3. Nākotnē iespējams analizēt arī vairāku valodu apguves motivāciju un metodiku.
4. Šoreiz tikai par bērnu iespējamo gatavību turpināt mācības 1. klasē vismaz bilingvāli vai latviešu valodā.

Analīze

Latviešu valodas prasme tika analizēta šādās sadaļās:

1) dialogruna, 2) runas plūdums, 3) izruna, 4) vārdu krājums, 5) gramatika un 6) lasītprasme.

Vērtējums tika veikts ballēs, nosakot apguves līmeni:

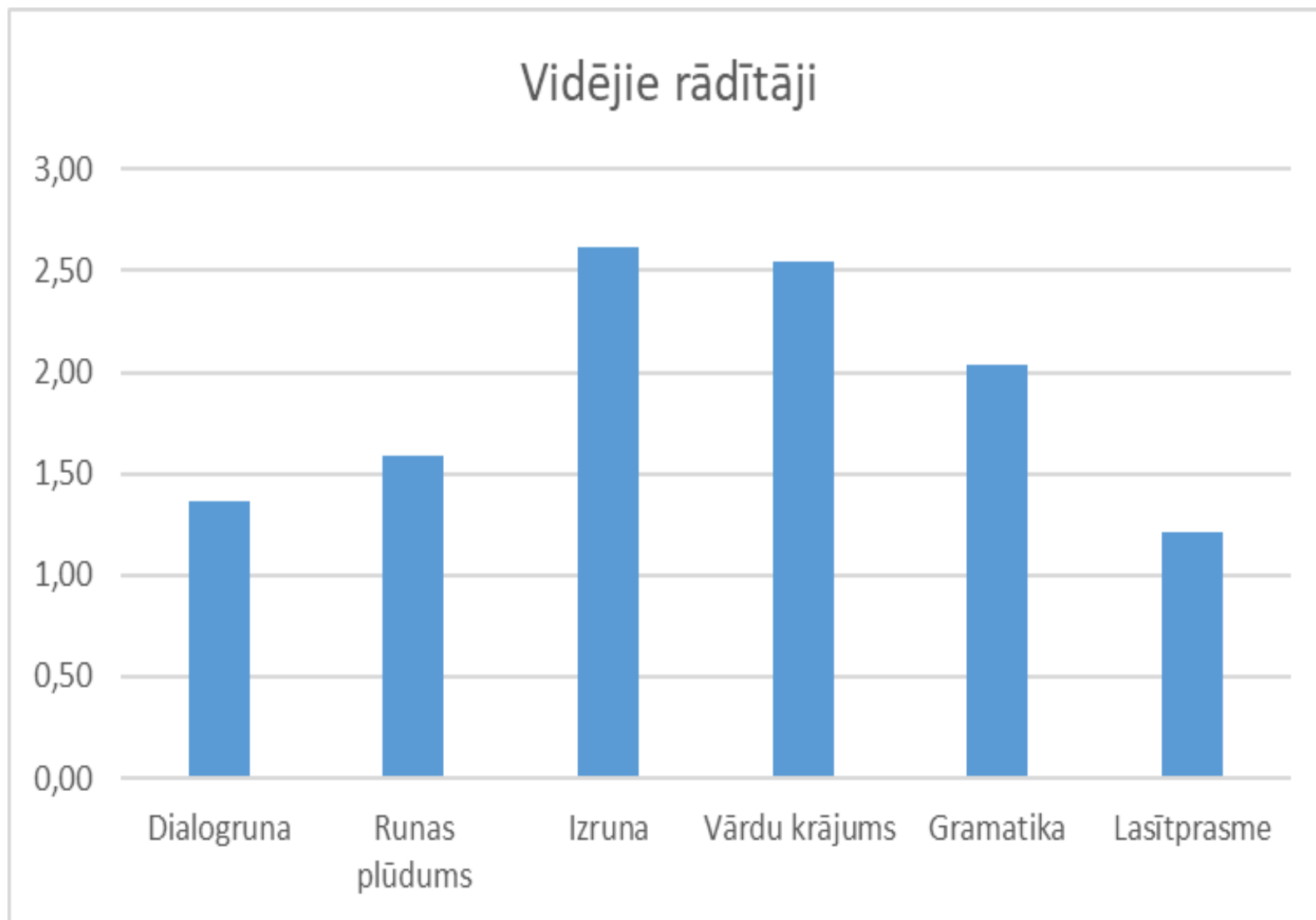
1) nepietiekams līmenis – neuzrāda, vai uzrāda ļoti minimālas (<5%) zināšanas un prasmes,

2) zems līmenis – uzrāda minimālas (<25%) zināšanas un prasmes,

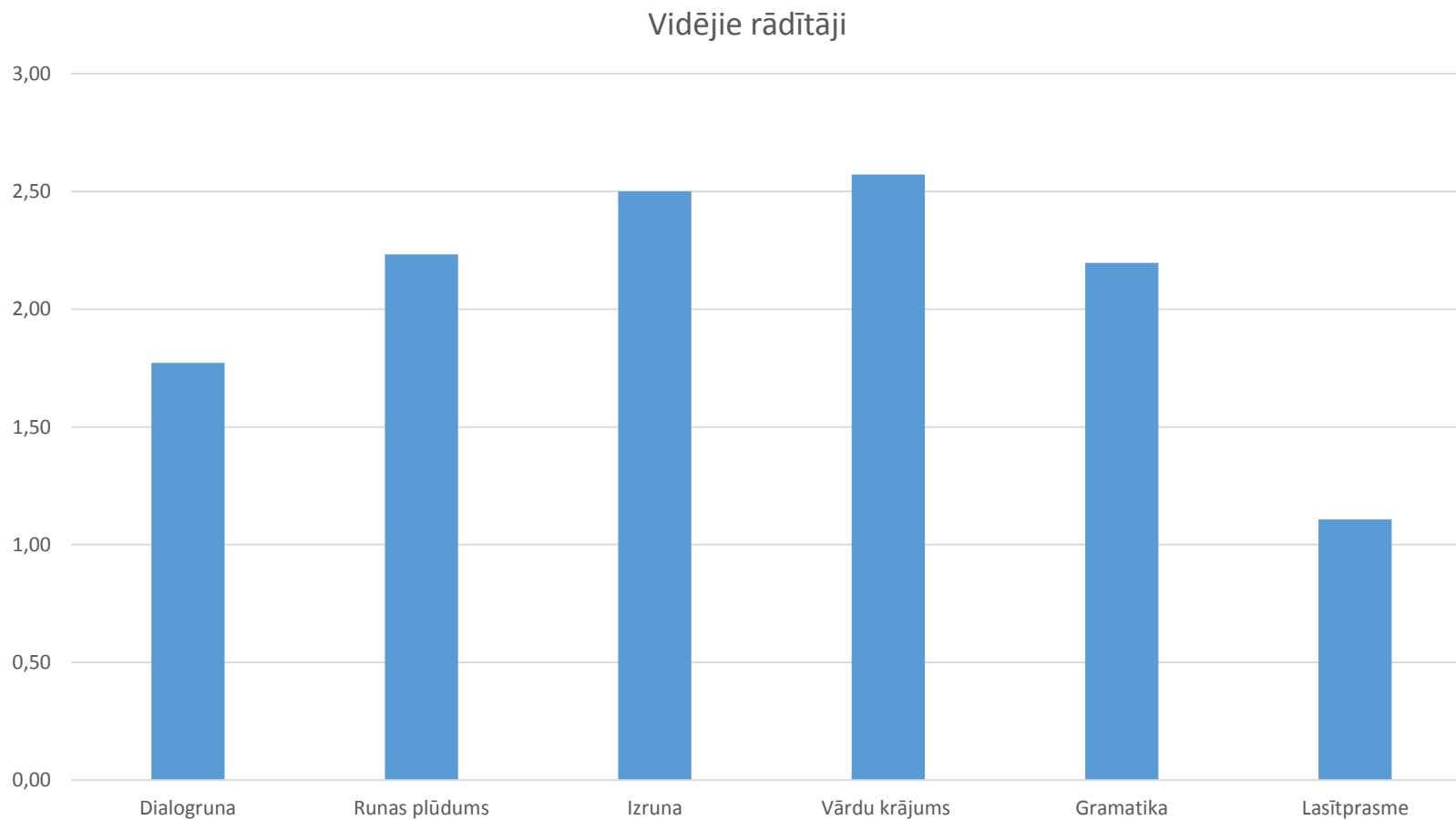
3) vidējs līmenis – uzrāda viduvējas (>50%) zināšanas un prasmes,

4) augsts līmenis – uzrāda labas (>75%) zināšanas un prasmes.

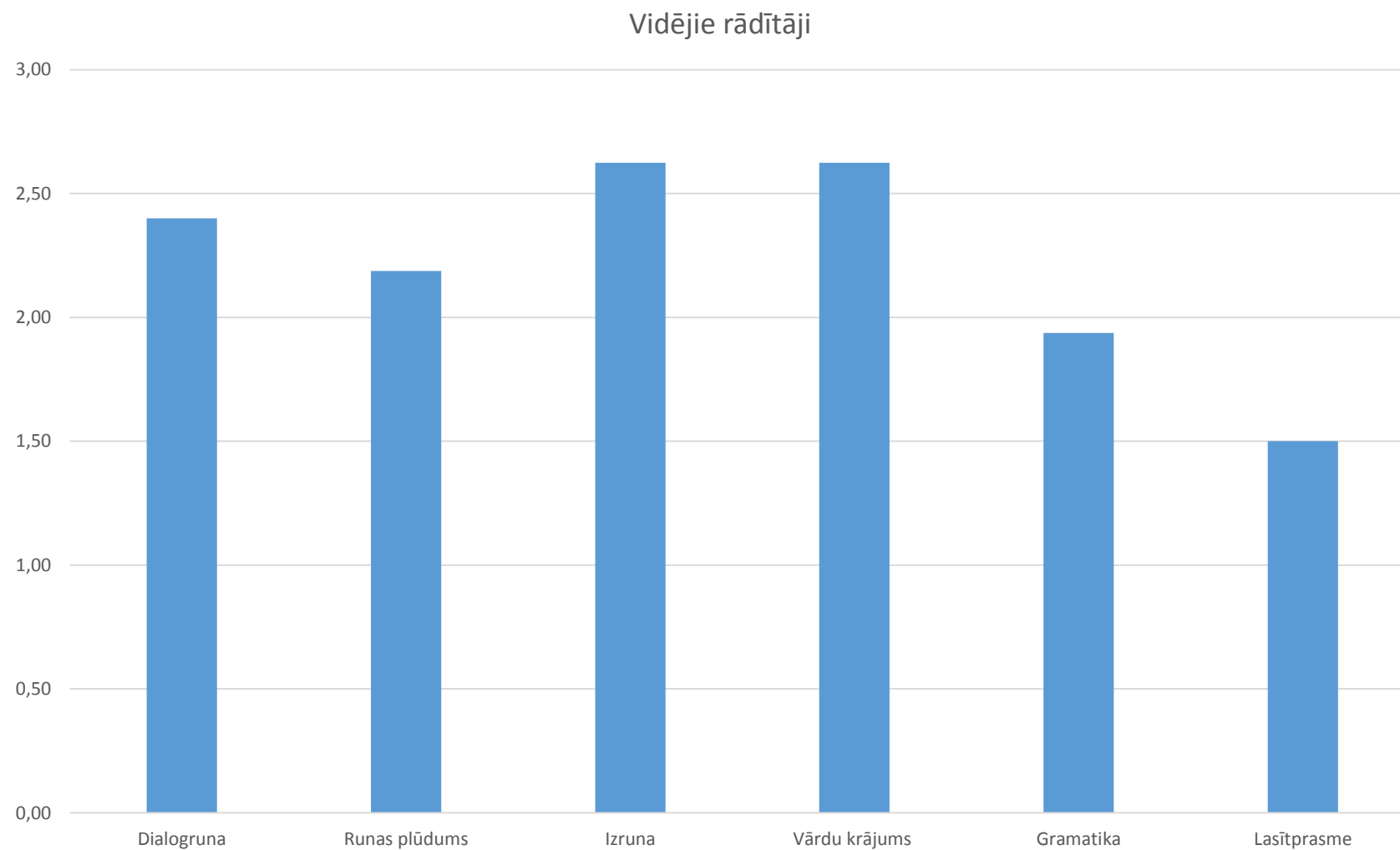
Latviešu bērnu valodas prasme Rīgā

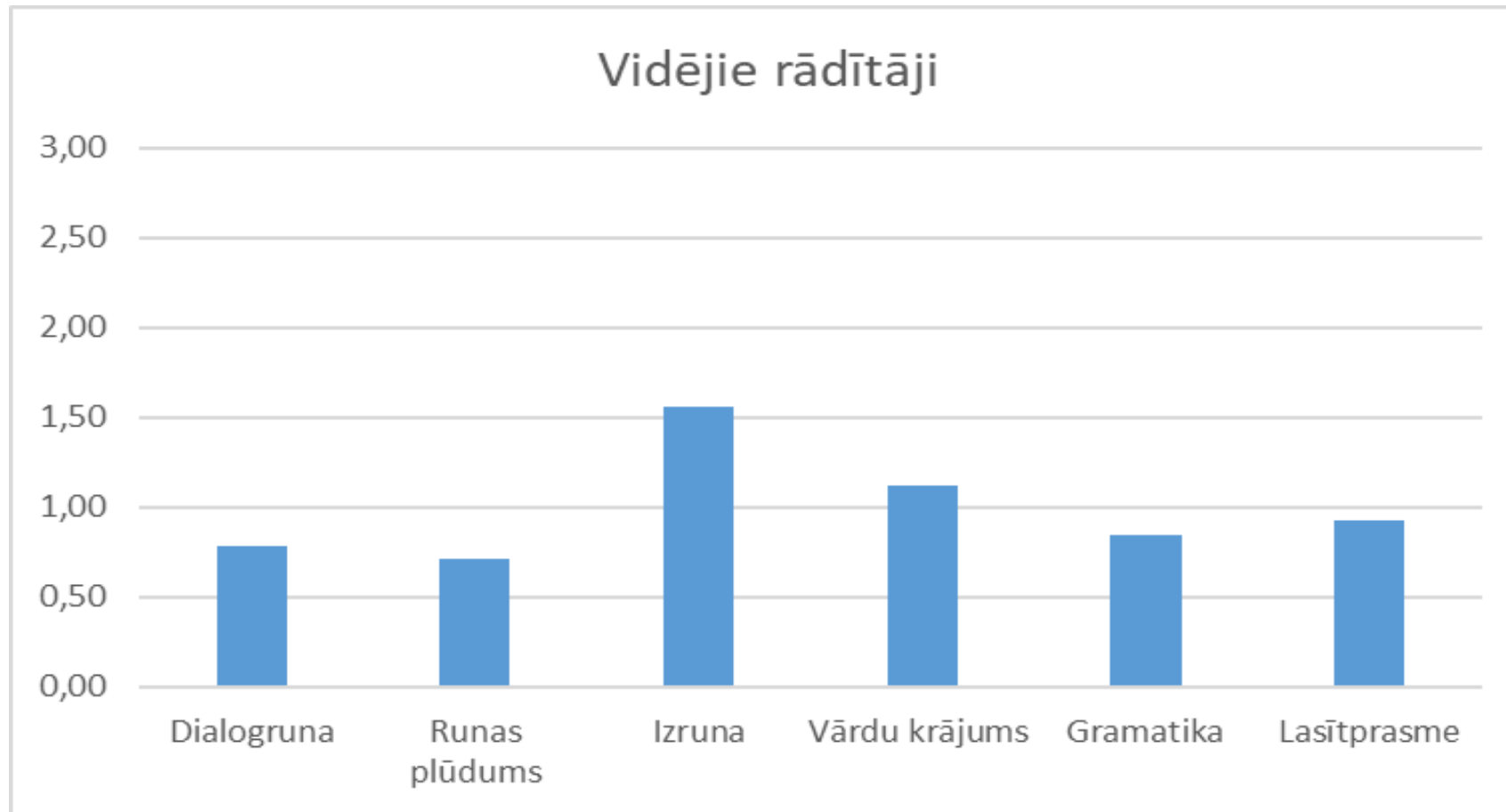
Latviešu bērnu valodas prasme Kurzēmē

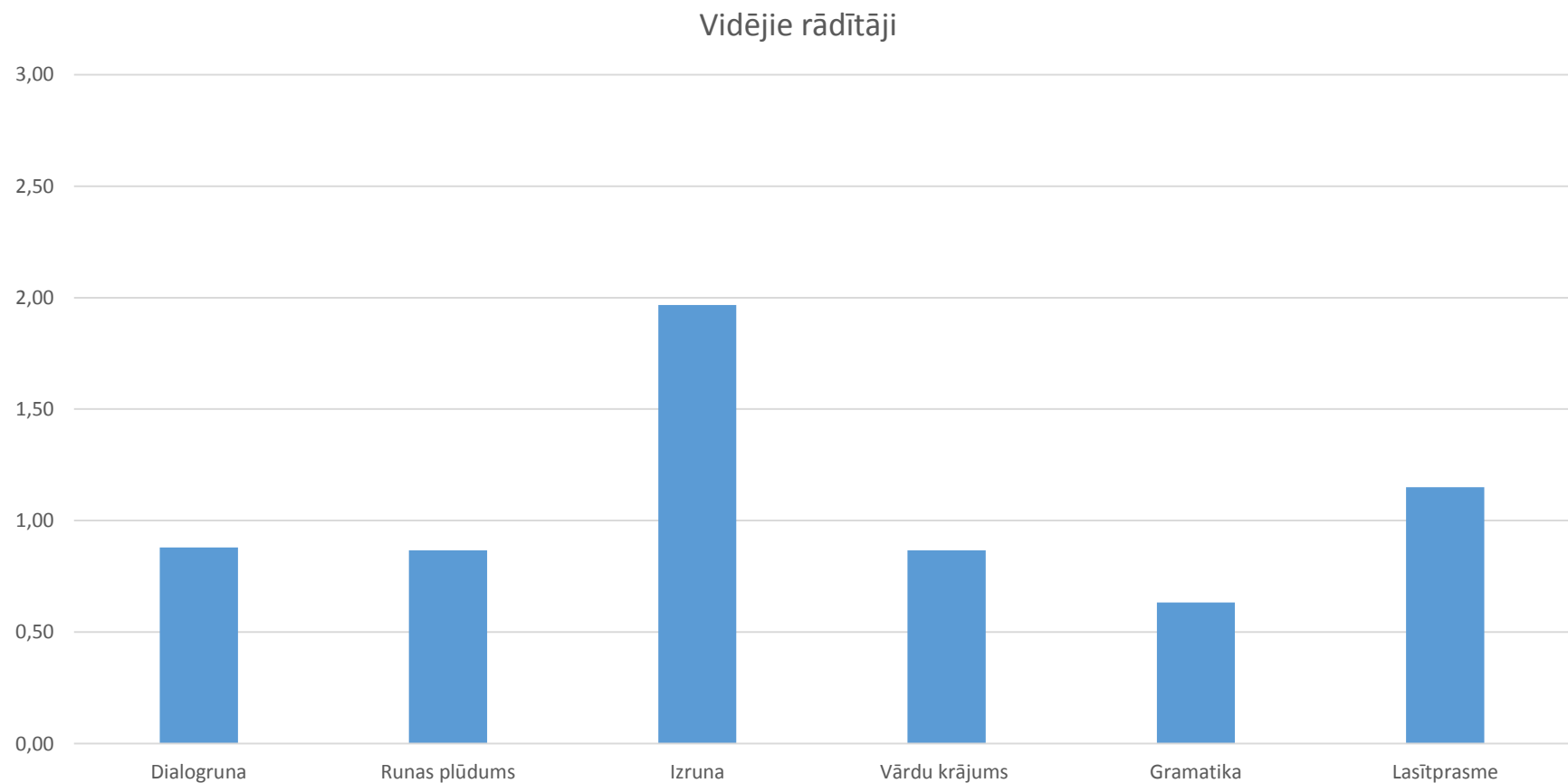
Latviešu bērnu valodas prasme Latgalē

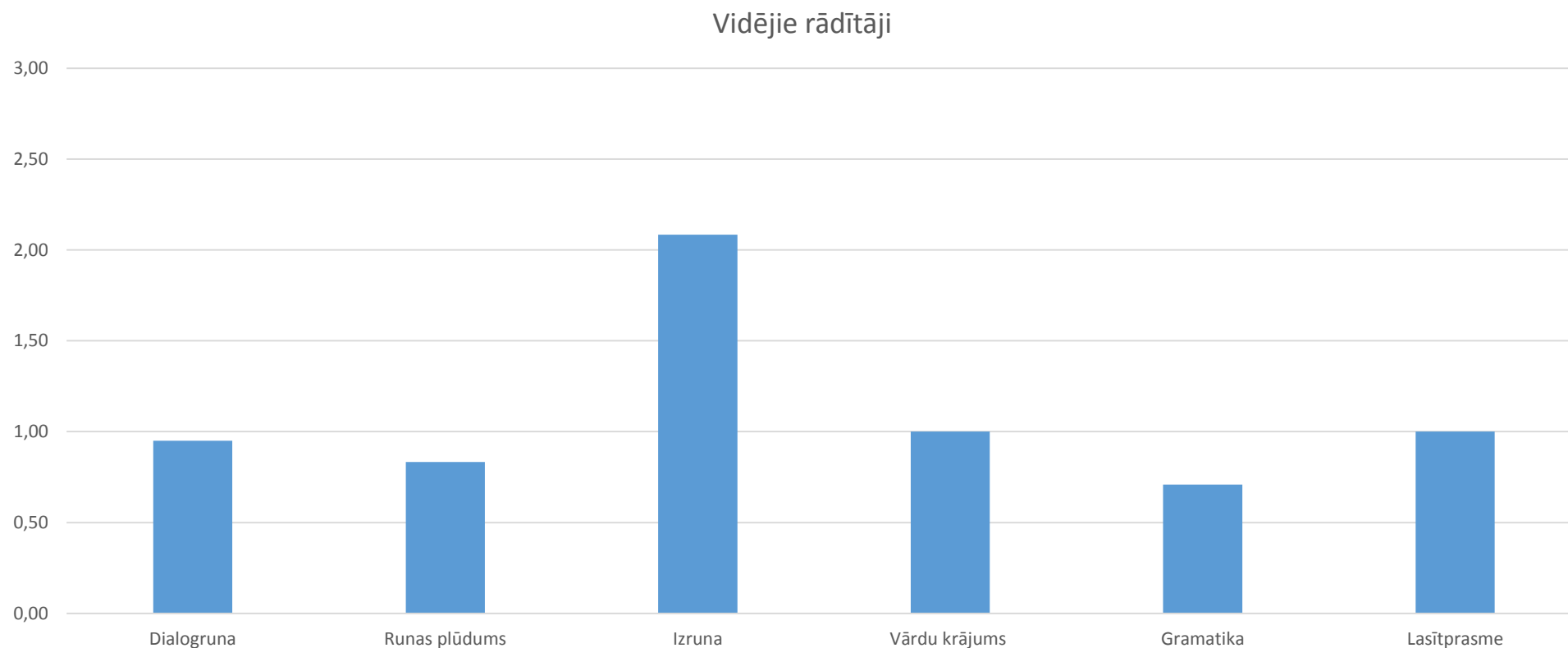
Mazākumtautību bērnu latviešu valodas prasme Rīgā grupās ar krievu valodu ikdienā

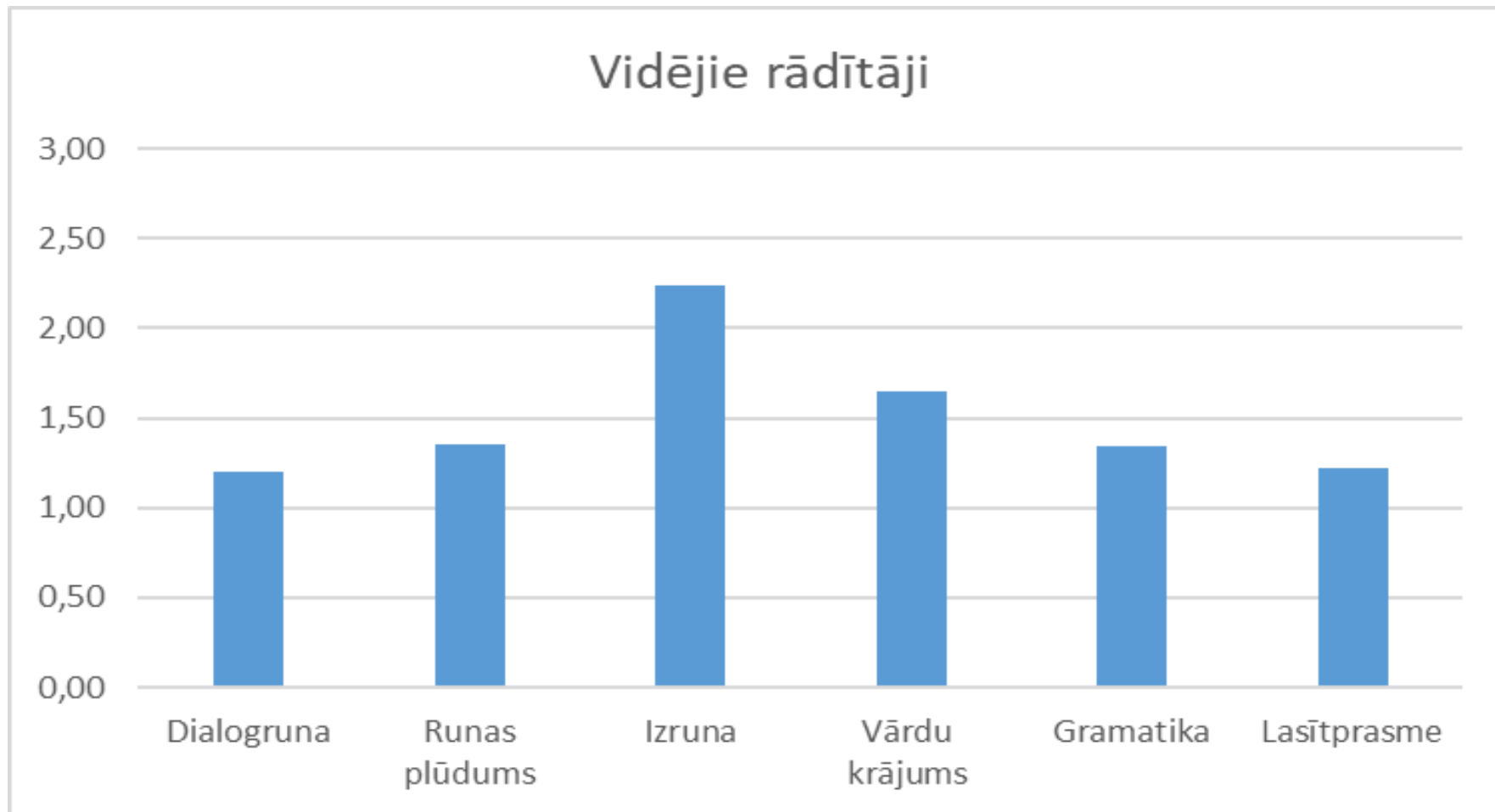
Mazākumtautību bērnu latviešu valodas prasme Kurzemē grupās ar krievu valodu ikdienā

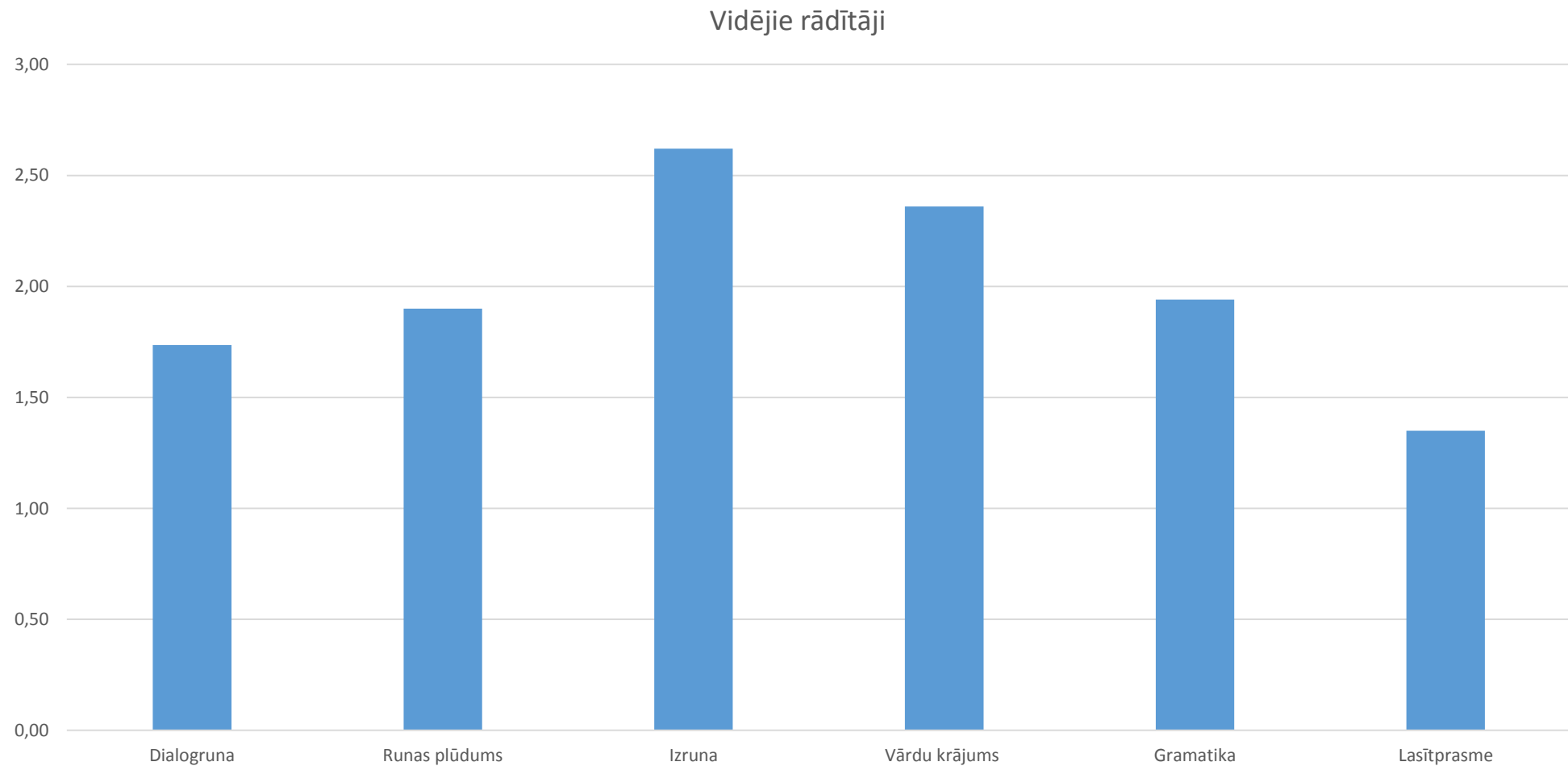
Mazākumtautību bērnu latviešu valodas prasme Latgalē grupās ar krievu valodu ikdienā

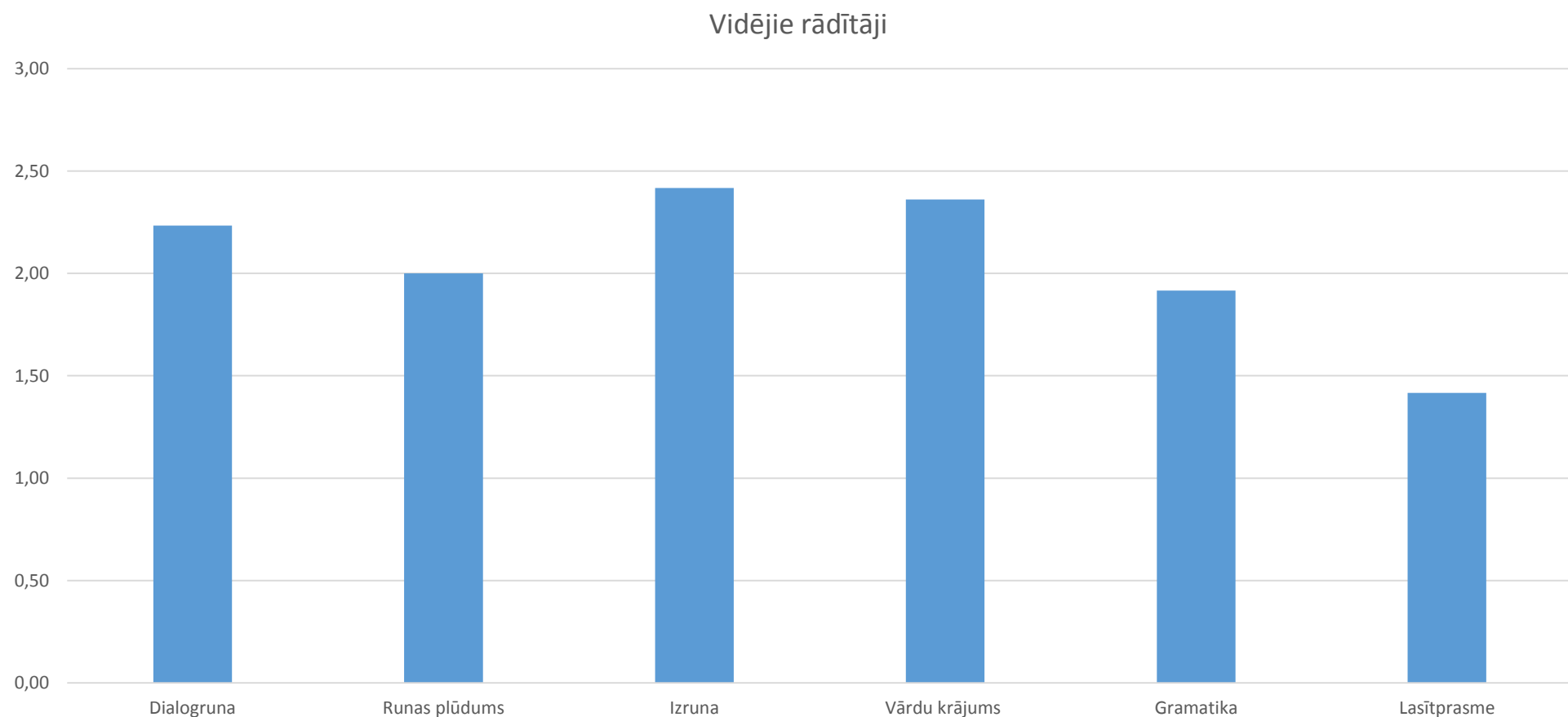
Mazākumtautību bērnu latviešu valodas prasme Rīgā grupās ar latviešu valodu ikdienā

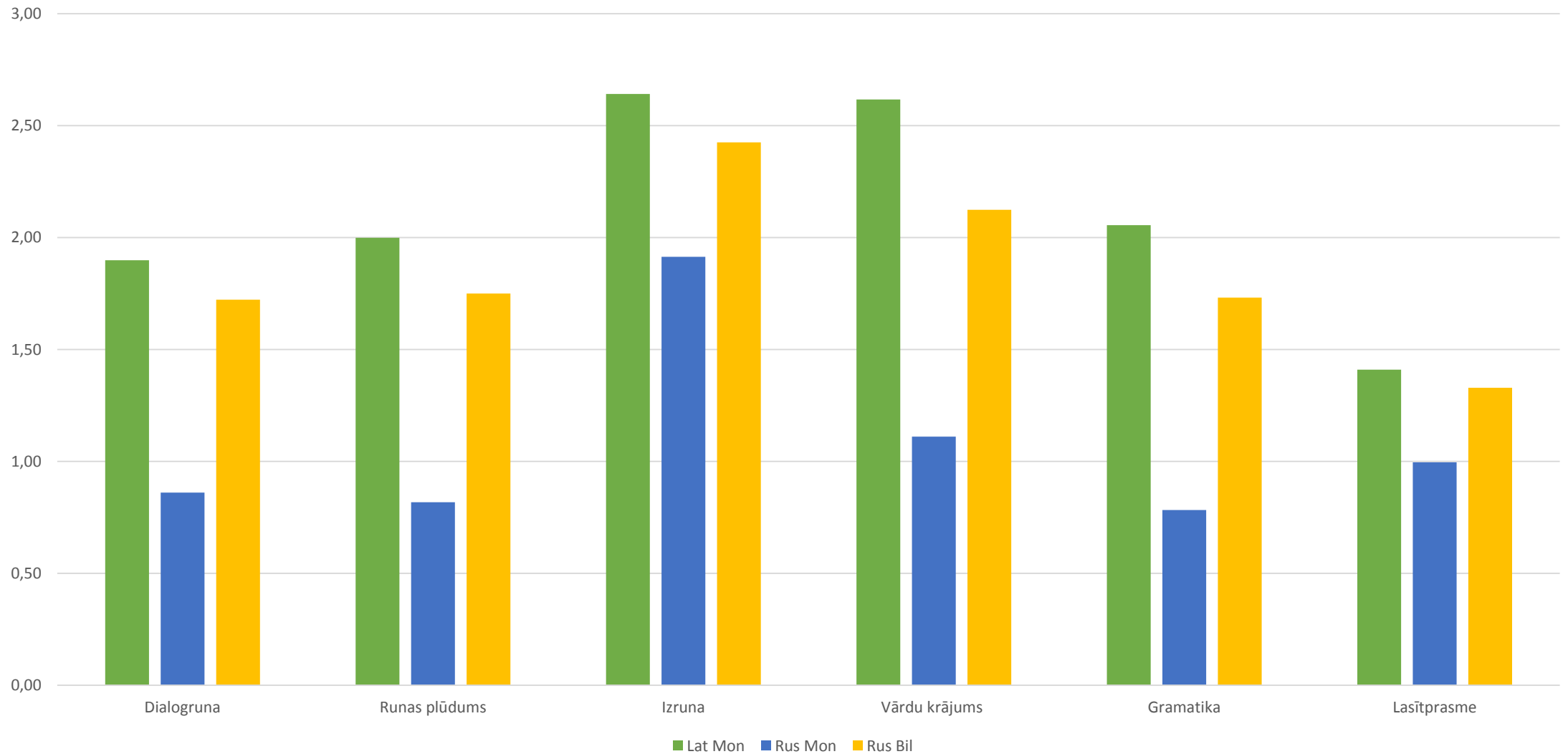
Mazākumtautību bērnu latviešu valodas prasme Kurzemē grupās ar latviešu valodu ikdienā

Mazākumtautību bērnu latviešu valodas prasme Latgalē grupās ar latviešu valodu ikdienā

Vidējie latviešu valodas prasmes rādītāji

Secinājumi

1. Vislabākie pirmsskolas vecuma bērnu sasniegumi ir izrunā. Arī tie bērni, kuriem latviešu valoda nav dzimtā valoda, uzrāda labāko sniegumu tieši izrunā. Šī parādība ir pretēja vērojumiem pieaugušo runā, jo, apgūstot otro valodu dzimtās valodas stereotipa ietekmē parasti ilgāk atšķirības saglabājas tieši izrunā. Pētījuma laikā novērojām, ka mazākumtautību bērniem gandrīz nesagādā grūtības atdarināt latviešu valodas izrunu arī tad, ja pašu vārdu bērns nezina. Tātad otrās valodas apguvei pirmsskolas vecums ir ļoti piemērots.
2. Vārdu krājuma apguve ir nākamais augstākais rezultāts, bet šis vērtējums atšķiras. Tiem bērniem, kuri apmeklē grupas ar latviešu valodu (kā dzimto un kā otro) latviešu valodas vārdu krājums ir būtiski bagātāks, kamēr tiem mazākumtautību bērniem, kuri apmeklē grupas ar krievu valodu ikdienā, latviešu valodas vārdu krājums ir ļoti nabadzīgs un aptver tikai dažus sadzīvē visbiežāk lietotus vārdus, pie tam tie parasti ir lietvārdi nominatīvā.

Secinājumi

3. Daļa vecāku nepievērš lielu uzmanību bērnu lasītprasmei pirmsskolas vecumā, uzskatot, ka to apgūs skolā.
4. Iegūtie rezultāti ļoti uzskatāmi liecina, ka tiem bērniem, kuri apmeklē grupas ar latviešu valodu ikdienā, latviešu valodas prasme ir ievērojami labāka nekā to mazākumtautību bērnu valodas prasme, kuri apmeklē grupas ar ikdienā dominējošu krievu valodu.
5. Ja bērna ģimene ir bilingvāla, arī grupā ar ikdienā dominējošu krievu valodu bērnam var būt labi latviešu valodas apguves rezultāti, tomēr realitātē lielākā daļa šo bērnu ir no ģimenēm, kur ikdienā runā krievu valodā, tādēļ bieži vienīgā vieta, kur trenēties latviešu valodas lietojumā, ir pirmsskolas izglītības iestāde.
6. Rekomendācija ir mazākumtautību bērnu grupās nodrošināt reālu bilingvisma vidi. Ļoti aicinām pirmsskolas izglītības iestāžu vadītājus palīdzēt!

Citi rezultāti

- Grupas pētnieki uzstājušies ar 32 referātiem, 24 starptautiskās un 8 vietējās konferencēs, publicēti 9 zinātniski raksti.
- Iegūtās atziņas iestrādātas studijuursos topošajiem logopēdijas un pirmsskolas izglītības speciālistiem.
- Publicēts Agrita Tauriņas sagatavots metodisks materiāls «Vēro, vērtē, rīkojies. Metodiski materiāli pirmsskolai un sākumskolai vērtībās balstītu un drošu uzvedības ieradumu veidošanās veicināšanai». Rīga: RaKa. 2019.
- Vadīti skolotāju profesionālās pilnveides kursi (Jelgavā, Liepājā, Rīgā), izmantojot pētījuma rezultātus.
- Esam centušies veicināt sabiedrības iesaisti (darba devēji, PII darbinieki, skolotāji, kursu klausītāji, vecāki, bijusi informācija presē, konferencēs, semināros un mājas lapās).

Konferenzen

Konferences

Rezultātu popularizēšana

- IZM semināros Zoom attālinātajā formātā 2020.gada martā un aprīlī.
- Tikšanās ar Liepājas Izglītības pārvalžu darbiniekiem un Gunitu Delijevu, IZM atbildīgo par pirmsskolas izglītību.
- 04.02.2020. informācija Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā un 05.02.2020. informācija Liepājas stratēģijas plānošanas izglītības apakšgrupā par VPP rezultātiem PII un latviskas vides nodrošinājuma problēmām mazākumtautību bērnu grupās.
- Rezultātu popularizēšana Zinātnieku nakts pasākumos 2019. gada septembrī.

2019. gada noslēguma seminārs Rīgā, LU MII (jaunajā sastāvā)

Izveidota starptautiski konkurētspējīga valodas apguves pētnieku darba grupa no Liepājas Universitātes, Tartu Universitātes, Kauņas Vītauta Dižā Universitātes un Norvēģijas Arktiskās universitātes.

Sagatavots, 19. 10. 2020. iesniegts pieteikums EEZ un NorwayGrant projektu konkursam Latvijas uzsaukumā.

Izmantojot VPP materiālus, izstrādāti un aizstāvēti 3 bakalaura darbi, top promocijas darbi

- **Vaida Kupše.** *Motorikas nepietiekamas attīstības saistība ar valodas un runas traucējumiem 5 gadus veciem bērniem, 2019.*
- **Krista Apīne.** *Vecāku līdzdalība pirmsskolas vecuma bērnu vārdu krājuma paplašināšanā, 2019.*
- **Anita Palapa.** *Pirmsskolas vecuma bērnu valodas traucējumu ietekme uz rakstu valodu, 2019.*

Tiek izstrādāts promocijas darbs pedagogijā (G. Tomele), valodniecībā (K. Levāne-Petrova) un iesniegts promocijas darbs socioloģijā (S. Usāne) aizstāvēšanai.

Valodas pētniekiem un pedagogiem ir nākotne, par to rūpējas arī mūsu grupas dalībniece (dēlam 1 g. un 4 mēn.)

Paldies par uzmanību!